СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ • РІК XXXI. Число 107. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 8. мая, 1923.

VOL. XXXI. No. 107. Jersey City, N. J., Tuesday, May 8, 1923. THREE CENTS

МАЙНЕРСЬКА ЮНІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ ЮНІОЗАЦІЇ ОКРУГІВ МЯГКОГО ВУГЛЯ

ВАШІНҐТОН, 6. мая. — Майнерська юнія „Де Юнайтид Майн Воркерс оф Америка" предложила вуглевій комісії, розслідуючій стан вуглевого промислу, заяву, що вона добивається юніозації всіх округів мягкого вугля та замкнення всіх копалень, ведених після засади „отвертої фабрики", бо лишень в той спосіб можна запобігти страйкам та недостачі вугля.

Заява юнії, виготована її віцепрезидентом Пилипом Морей та її секретарем-скарбником Ґріном, зазначує, що хоча вуглева комісія не може сповнити програми юнії, все таки докладним розібранием всіх порушених питань вона може богато причинитися до робітничої побіди.

ІНДІЯНИ ПОЗИВАЮТЬ АМЕРИКУ ЗА ГРАБІЖ ЗЕМЛІ

ВАШІНҐТОН, 6. мая. — Індіянські племена Су внесуть завтра позов проти федерального уряду за 700 міліонів долярів відшкодовання за землі, забрані Індіянам білими.

В позві буде ходити о землі, загарбані підчас погоні білих за золотом в першій частині другої половини 19-го століття. В позві бере участь 8 індіянських племен, належачих до язикової групи Су. Позиваючі мешкають в стейтах: Небрасці, Монтані та обох Дакотах. Разом за позвом стоїть яких 25,000 Індіян. Позивають вони всі разом, бо недавний закон федерального конґресу дає Індіянам право збирати кілька подібних позвів в одну цілість.

ПОСТУПОВИЙ БЛЬОК СКЛИКУЄ ПЕРШУ КОНФЕРЕНЦІЮ

ВАШІНҐТОН, 6. мая. — Члени так званого поступового бльоку в конґресі скликують на 25. та 26. мая до Шікаго першу конференцію для розглянення питання політики бльоку в найблизчій каденції конґресу.

Запрошення підписало 4 сенаторів, 3 конґресменів та 7 стейтових ґубернаторів. На чолі скликуючих стоїть сенатор Ла Фолет. Межи підписаними є так члени републиканської, як і члени демократичної партії. Як виходить зі запрошення, головним питанием конференції має бути питанне зелізничого перевозу, а передусім справа переведения нової оцінки вартости зелізничої власности, від якої обчисляється висоту зелізничих оплат. Запрошенне дає до пізнання, що теперішне обчисленне є за високе, та що через се американська суспільність платить за зелізничий перевіз за богато.

БОРОТЬБА ПРОТИ ПРОГИБІЦІЇ

НЮ ЙОРК, 6. мая. — Боротьба за відкликанне закона про стейтову допомогу при виконуванню прогибіційного закона ще не покінчилася. Стейтовий ґубернатор дістає тисячі телеґрам, домагаючихся потвердження ухвали стейтової леґіслятури. Тимчасом ґубернатор ще вагається та думає зарядити публичне переслуханне над питанием підписання.

Голова прогибіційного уряду в Вашінґтоні заявляє, що нюйорський закон не змінить політики федерального уряду. Наслідок сього закона буде лише такий, що федеральний прогибіційний уряд вишле в нюйорський стейт ще більше федеральних аґентів.

ФРАНЦІЯ НЕВДОВОЛЕНА З РІШЕННЯ НАЙВИСШОГО СУДУ ПРО ГОРІВКУ НА КОРАБЛЯХ

ВАШІНҐТОН, 6. мая. — Французький амбасадор Жісеран відбув нині зі секретарем стейту Гюзом довшу конференцію в справі недавного рішення Найвисшого Суду Злучених Держав, забороняюче привожение алькоголю до американських портів навіть на чужих кораблях. Жісеран мав заявити Гюзови, що Франція не вважає сього рішення противним міжнародному законови, але признаючи його противним французьким законам, хотіла якоїсь зміни.

ЩЕ ОДИН ІМІҐРАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 5. мая. — Конвенція Товариства Нюджерзьких Фабрикантів приняла в іміґраційній справі резолюцію, в якій домагається змінення іміґраційної квоти та допущення більшого числа іміґрантів, однак опертя сеї квоти не на державне походжение іміґрантів, а на здоровля та моральний характер іміґранта.

ГОЛОВА АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ ОСТЕРІГАЄ ЮНІЇ ПЕРЕД ГРОМИЛАМИ

НЮ ЙОРК, 6. мая. — С. Ґомперс, голова Американської Федерації Праці, видав до зорганізованих юній осторогу перед зусиллями большевицької кліки, яка під покришкою злучування всіх юній одного промислу в одну цілість веде до розбивання робітничих юній. Ґомперс заявляє, що Федерація Праці ніколи не виступала проти такого обєднювання („амалґамації"), але вона не дозволить, аби кліка крикунів з лицемірними кличами розбила поставлену тяжкою працею орґанізацію.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ СКАРБ СПОДІЄТЬСЯ НАДВИЖКИ

ВАШІНҐТОН, 5. мая. — Директор буджетового бюра обчисляє на основі напливаючих федеральних податків, що федеральний уряд буде мати сього року надвижку в сумі яких 60 міліонів долярів.

25 ЛЮДИЙ ЗГИНУЛО ПІДЧАС ЗЕЛІЗНИЧОЇ КАТАСТРОФИ

ГАВАНА, Куба, 6. мая. — Підчас зударення поїздів електричної зелізниці, що случилося тут нині рано коло 9. години, згинуло на місце 25 людий. Коло 50 було тяжко ранених. Декотрі трупи погоріли на вугіль.

ЄДНАЙТЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО У. Н. СОЮЗА

ДО КІНЦЯ ЧЕРВНЯ С. Р. ПРИЙМАЄ У. Н. СОЮЗ НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНІХ БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНАЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ТИСЯЧІ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЗРІСТ ЧИСЕЛЬНОЇ СИЛИ І МАЙНА У. Н. СОЮЗА СЕ ДОРОБОК УСІХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА!

МУРИНИ ДАЛІ ЕМІҐРУЮТЬ З ПОЛУДНЯ

Муринська еміґрація з полудневих стейтів в північні прибирає такі розміри, що полудневі білі підприємці справді застрашені. Не минає дня, щоби з полудневих стейтів не відїхав цілий поїзд, наповнений Муринами, вибираючимися на роботу на північ. Їдуть передовсім в Шікаго.

Іміґрація викликала справдішну поляку серед білих великих рільників, і вони скликують публичні збори та віча, щоби розважити способи, якими можнаби здержати сю еміґрацію.

АМЕРИКА НЕ ХОЧЕ БРАТИ НІМЕЦЬКИХ ФАРБ

Американський уряд дає до зрозуміння, що він не домагатися від Німеччини зложення собі німецьких фарб, які він мав зложити на основі версайського договору. Уряд Гардинґа не хоче брати їх так довго, поки в тій справі не буде конґрес сказати свого слова.

ПАЧКУЮТЬ ГОРІВКУ ВОЗДУХОМ

Голова прогибіційного бюра в Ню Йорку зажадав від федерального прогибіційного бюра в Вашінґтоні гроший на винаймленне літака для ловлення пачкарів алькоголічних напоїв, бо сі починають вже вживати до пачковання аероплянів.

РЕЛІҐІЇ В КАНАДІ

В Канаді 97½ процент населення признались до певної християнської громади, майже 2 проц. не належить до ніяких християнських тіл, між якими є Жиди і Турки. Усіх не-християн є в Канаді 19,305 душ.

В цілій Канаді є: —

Римо-католиків	3.837.663
Презбитеріян	1.408.812
Анґліканців	1,407,959
Методистів	1,158.744

Усіх релігій в Канаді є 64. Сила греко-кат. і лютеранської церков в зах. Канаді несподівано скріпилась. І так:

Презбитеріян є	421.234
Римо-католиків	349.864
Анґліканців	335,928
Методистів	261.121
Лютеріянів	139.656

1,500,000,000 РУБЛІВ ЗА ПАШПОРТ

Комісаріят закордонних справ у Москві призначив нову ціну на закордонні пашпорти розміром в півтора міліярда рублів за пашпорт.

УКРАЇНЦІ ВТІКЛИ ПЕРЕД ПОЛЬСЬКОЮ БРАНКОЮ ДО АМЕРИКИ

Разом їх 23 заїхали до пристані в Флориді.

Часопис „Америка" з Філядельфії доносить:

До одної пристані у Флориді приїхало пароплавом двайцять троьх хлопців, Українців, які втікли з Галичини перед польським військом. З огляду на це, що вони не мають пашпортів, американські власти засудили їх на депортацію. Не треба мати великої уяви щоб представити собі, що із ними станеться, наколи вони попалиб в кіхті ляцьких башибожуків. Щоб ратувати їх перед долею страшніщою від смерти, занялося ними „Обєднання" і за посередництвом сенатора Пеппера поробило у Вашінґтоні відповідні кроки, щоб вибороти їм вільний доступ як не до Злучених Держав то принайменьше до Канади. В цій справі виїхав нині до Вашинґтону секретар "Обєднання", д Грицей і адвокат Ловрі, відомий з кількох віч щирий прихильник Українців.

Українські американські горожане з Філядельфії, Па. зложили на кошти оборони Українців втікачів з Галичини 35 долярів і просять усіх Українців в Америці причинитися і своїми датками, висилаючи їх до "Obyednanye" 136-38 S. 4th St., Room 608, Philadelphia, Pa.

МАНІТОБСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ ПРОТИ ПШЕНИЧНОЇ РАДИ

По довшій дискусії над законопроєктом про пшеничну раду дня 27 м. м. відбулося голосованнє над ним і більшістю 3 голосів законопроект зістав відкинений. За законопроєктом голосувало 21, проти 24. голосів. Мож послідними було три міністри з Брекенового кабінету, а се: — Гон. Ніл Кеймерон, міністер рільництва; Гон. Ф. М. Блек, міністер скарбу і Гон. Р. В. Крейґ, міністер справедливости.

З між українських послів проти пшеничної ради голосували пп. Дм. Якиміщак і Е. Ровські. За пшеничною радою голосували: — п п. Н. В. Бачинський і Н. А. Григорчук.

АРЕШТУВАННЯ СЕРЕД БАНДИТІВ

На днях арештувала польська поліція осіб, запідозрених о бандитську акцію в Перемишлянщині і Рогатинщині. Серед арештованих є дві жінки.

УРЯДОВЕ СЛІДСТВО НАД ПІРВАННЄМ АМЕРИКАНЦІВ В КИТАЮ

ВАШИНГТОН, 6. мая. — Американський уряд почав слідство в справі донесення, після котрого китайські розбишаки мали напасти на зелізницю в провінції Шантунґу та мали пірвати богато пасажирів, в тім числі кількох Американців, що перебувають в Китаю в торговельних та місийних справах.

НОВА ДЕРЖАВНА ПОЗИЧКА

ВАШІНГТОН, 6. мая. — Федеральний скарб оголошує, що в місяцю маю задумує він затягнути позичку в сумі 400 міліонів долярів. Позичка буде затягнена через продаж державних векслів (нот), які будуть платні в 1927. році та будуть приносити по 4 і три чверти процента на рік.

ГОЛОСОВАННЄ НА ГОРІВКОЮ В АЛБЕРТІ 5. ЛИСТОПАДА С. Р.

Едмонтон. — Албертійські виборці порішать в понеділок 5. листопада, с. р. яка форма лікерного законодавства буде ухвалена в провінції на слідуючі три роки.

Сночатку уряд був тої думки, щоб таке голосоване відбулося в липню, але по кількадневній дискусії прийшов до переконання, що найвідповіднійша пора є на се осінь коли вже фармері по жнивах.

Нема нікого сумніву, що так прогібіціоністи як мотераціоністи розвинуть сильну кампанію і люде буде мати добру нагоду переконатись по котрій стороні є рація і за чим їм голосувати.

ТАКОЖ НАСЛІДКИ АЛЬКОГОЛІЗМУ

До нюйорського стейтового суду вплинув позов одної 24-літної женщини, позиваючої свого мужа за уневажненнє її подружа, яке вона мала заключити під впливом кількох келішків сильної горівки три неділі тому.

СОННА ХОРОБА

В Одесі зареґістровано декілька десятків випадків сонної хороби, яка є наслідком довгого недоїдання. Людина при сій хоробі терпить од непереможної сонливости, яка триває кілька тижнів і часто має своїм наслідком смерть.

ВИСТУП ФРАНЦІЇ ПРОТИ НІМЕЧЧИНИ ВВАЖАЮТЬ АНГЛІЙЦІ РОЗБИВАННЄМ АЛІЯНТСЬКОЇ ЄДНОСТИ

ЛОНДОН, 6. мая. — Британський міністер закордонних справ лорд Корзон вислав острий протест до Франції ізза того, що вона на власну руку вислала ноту до Німеччини, в якій відкинула предложенне у справі сплати „военного відшкодовання", а не спиталась о згоду других аліянтів, себто Великої Британії й Італії.

В тутешніх урядових кругах заявляють, що сей поступок Франції розбиває єдність аліянтів, яка і так не була велика, та що се може бути зачатком повного роєднання аліянтів.

ПРОТЕСТИ ПРОТИ ЗІРВАННЯ ЗНОСИН АНГЛІЇ З РОСІЄЮ

ЛОНДОН, 6. мая. — Англійські робітничі посли (з Партії Праці) у своїх промовах на робітничих зібраннях протестують проти зірвання торговельних зносин між Великої Британією і Росією.

ЛІҐА НАРОДІВ І НІМЕЦЬКЕ „ВОЄННЕ ВІДШКОДОВАННЄ"

ЛОНДОН, 6. мая. — Приклонники Ліґи Народів кажуть, що лорд Роберт Сесил заявить в палаті громад свою гадку, що Ліґа Народів повинна вмішатись до спору Франції з Німеччиною за „воєнне відшкодованне".

АНГЛІЙСЬКИЙ КОРОЛЬ ПОЇХАВ ДО ІТАЛІЙСЬКОГО

ЛОНДОН, 6. мая. — Британський Король Юрій виїхав з королевою Марією в гості до короля Італії Віктора Емануїла.

СПРАВА УСТАЛЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ ПАПЕРОВОЇ МАРКИ

БЕРЛІН, 6. мая. — Німецьке правительство хотіло поробити заходи для усталення ціни німецької паперової марки і рішитись навіть на дуже острі запорядки задля сеї мети. Одначе, як кажуть в тутешніх фінансових кругах, німецьке правительство сього не може зробити, бо вага німецької марки тепер в руках великих німецьких промисловців.

ЛЕНІН ПРИХОДИТЬ ДО ЗДОРОВЛЯ

МОСКВА, 6. мая. — Лікарські звідомлення про стан педуги Леніна кажуть, що він поволи вертається до здоровля та що є надія, що стан його здоровля богато поліпшає.

БОРОТЬБА В ЕГИПТІ

КАІРО, Египет, Африка, 6. мая. — Египетські націоналісти викликали тут уличну бучу, підчас якої нападали на британське військо, а навіть кинули бомби на поїзд з військом. Бомби наробили знищення, але не вбили нікого.

ПРАВОСЛАВНИЙ СОБОР В МОСКВІ ПРИНЯВ НОВИЙ КАЛЕНДАР

МОСКВА, 6. мая. — На всеросійському православному соборі було 476 делеґатів. Із 74 церковних округів було заступлених 72 округи.

Собор скасував старий Юліянський календар, а приняв новий Григоріянський.

Монастирі дозволені лише такі, котрі заведуть у себе комуну.

ОБЖАЛОВУЮЧИЙ ТИХОНА—АРХИЕПИСКОПОМ

МОСКВА, 6. мая. — Священика Веденського, котрий виступив з промовою проти патріярха Тихона, іменовано архиепископом.

„СОВНАРКОМ" ЗА СМЕРТНОЮ КАРОЮ НА ТИХОНА

МОСКВА, 4. мая. — „Совнарком" (совет „народніх" комісарів) домагався засуду смерти на бувшого московського православного патріярха Тихона. Лише комісар закордонних справ Григорій Чічерін сьому спротивився.

ПОВСТАНЧИЙ РУХ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ НЕ ВГАВАЄ

ЦАРГОРОД, столиця Туреччини, 22. квітня. — З Варни (портового міста в Болгарії) повідомляють, що останній пароплав, який вийшов з Варни в Новоросійск, не міг увійти у пристань і мусів повернути до Севастополя, аби висадити там репатріянтів (поворотців), які повертають до советських републик. Команда другого пароплава, який прийшов до Варни з Новоросійска, оповідає, що так звані „зелені" війска повстанців захопили Новоросійск та дуже жорстоко розправилися з тими большевиками, які не вспіли втікти з міста.

Одночасно з тим повідомляють також, що під Одесою в Тираспільському повіті вибухло велике селянське повстаннє. Тираспіль захопили повстанці, які роблять уже наступ на Одесу. Щоби здавити повстанчий рух, большевицька влада перекидає до Чорноморщини великі „червоноармійські" частини з Київського та Харківського військового района.

СТРАЙК В АРА У ХАРКОВІ

ЛОНДОН, 22. квітня. — З Гельсінґфорсу, столиці Фінляндії, повідомляють, що в Харкові в допомоговому відділі АРА (Амерікен Риліф Адміністрейшен) повстав спір між адміністрацією і службовим персоналом. Урядовці „за згодою профсоюзу" оповістили страйк. АРА допомагає головним чином голодуючим та хорим, одначе страйк її службового персоналу знайшов підтримку й оправданне серед большевицьких урядових кругів, бо страйкарами є значна скількість комуністів, тоді, як адміністрація АРА, яка складається переважно з Американців, ставиться до комунізму байдуже.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи" 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

В СПРАВІ ОРҐАНІЗАЦІЙНИХ ВІЧ.

Обєднанне Укр. Орґанізацій заряджує цілий ряд орґанізаційних віч, в цили зорґанізовання на місцях комітетів Обєднання, вияснення теперішньої політичної ситуації нашого народу, та уложити дальший плян праці серед нашої американської еміґрації.

З усіх громад надходять прошення прислати бесідника на віче, але тільки в неділю. Зваживши те, що відбуванне віч лиш в неділю в першій мірі потягає за собою великі кошти, а сама орґанізація ішла би дуже помалу вперед, мусять громади рішитись також на відбуванне хочби тільки орґанізаційних зборів також і в звичайні тижневі дні.

Тому всі громади, які хотять уладити у себе орґанізаційне віче, повинні подати се негайно до відома канцелярії Обєднання, відки вже буде подано й оголошено реченець віча.

Віче замовляти не в послідній хвилі, але наперед яких 15 до 20 днів, бо не всилі всюди післати одного чи двох бесідників.

Орґанізація на місцях мусить бути переведена і в кождій громаді мусить бути створений комітет Обєднання. Від 20. до 27. мая відбувати-муться віча й орґанізаційні збори в Гемтремк, Дітройт, і в околиці та в Шікаґо й околиці. Тому всі дооколичні громади повинні сейчас зголосити, чи хотять, щоби в їх місцевости відбулись наради зглядно віче, а день назначить само Обєднанне і проголосить в часописях. В неділю, 20. мая, відбудеться віче в Гемтремк і Дітройт, а в неділю, 27. мая в Шикаґо, — в інших поблизких місцевостях були би збори у звичайних днях.

Обєднанне Укр. Орґанізацій в Америці.

ВІСТКИ З РОСІЇ.

Кореспондент одної американської ґазети, котрий був недавно в Росії, пише, що большевики дають чужинцям, приїзджаючим в Росію, дві вудочки: одна — се нафтові концесії, друга — новинки. Перша вудочка вже відома зі своєї вартости, і мало кого вони на неї піймають. Зате друга вудочка ліпша; на неї ловляться просто всі чужинецькі кореспонденти.

Знаючи жадність новинок зі сторони своїх ґазет, вони готові піти на всяке уступство большевикам, щоби лишень роздобути для своєї ґазети вістки про большевицьку Росію. Знаючи се, большевики вспіли вже звести все новинкарство на таку дорогу, що всяке писанне та висиланне новинок є нічим инчим, лишень простою большевицькою пропаґандою.

Звичайно, коли заграничний кореспондент добивається права доступу до Росії, большевицькі аґенти йому з гори заявляють, що впустять його лише під умовою, що він буде писати в користь большевицького уряду. Лишень тоді пускають кореспондента, не жадаючи від нього такого зобовязання, коли, знаючи його горячкову вдачу, можуть припустити, що він і без їх помочи наговорить дурниць.

Колиб знов хтонебудь з перших або других захотів попробувати написати щиро та отверто так, як він бачив, то на сей випадок большевицькі комісарі застереглися теж, установивши найострійшу урядову цензуру на всі вістки, листові й телеґрафічні, виходячі з Росії, — цензуру, якої рівної по строгости нема нігде в цілому світі. Цензори переглядають докладно найменче слівце, яке виходить з Росії до заграничних ґазет, пускають ласкаво подробиці, але зате з немилосердностю царських цензорів черкають все, що може дати справдішний образ про відносини в большевицькому раю. Вже простим вичеркуваннем уступів та самих слів цензори надають статтям та дописям кореспондентів вигляд, який їх авторам навіть не снився. Вистарчить, щоби цензор вичеркнув слова критики большевицького проєкту, а лишив саме зясуванне проєкту, щоби заграничний читач набрав про большевицький проєкт враження, якого кореспондент не хотів на читачеви зробити. Маніпулюючи в той спосіб з дописями кореспондентів, цензори вспівають пропускати поза границю лишень звістки про такі большевицькі пляни, як плян електрифікації, наукові експедиції (виправи) та великі бизнесові підприємства, з котрих виходить мимоходом для большевицького уряду аґітація за признанием советів. Як який кореспондент не погодиться на висланне таких покалічених телеґрам, то большевики не дозволяють йому взагалі вислати ніяких вісток, і він мусить покидати Росію, не зробивши для своєї ґазети нічого. Під таким натиском богато ґазетярів волить безпечно писати брехню, як виїздити з Росії чесно, не вдіявши нічого.

Який вислід дістається з сього? Вислід з сього такий, що безпосередні вістки з Росії мають дуже малу інформаційну вартість. Їм ніхто не вірить, особливо, коли вони говорять щось похлібного про большевицький уряд. В той спосіб большевицька пропаґанда довела до того, що все, що переходить руки большевицьких цензорів, має на собі пятно большевицької брехні. Як в сьому другому, так і в службі новинкарській большевицька політика потерпіла розгром. Большевики ріжуться власними руками.

„НЄ БОСЬ — АВОСЬ, ДА КАК ТО БУДЄТ!" „НАРОД НЕ ПРОПАДЬОТ!" „ЧОРТ ПОБЕРІ".

(Оригінальна допись „Свободи" з Відня).

Є се звісним з історії і других наук про людство, що инакша вдача є у народів, що привикли панувати над другими, а инакша у народів, що сотками літ позістають під чужим панованнем. Неволя витискує на характері порабоченого народа пятно, котрого сліди буде можна зауважати еще через цілі покоління навіть тоді, коли той порабочений народ вибеся остаточно на волю і стане сам для себе паном.

Так і у нас, Українців виробила довга неволя почуттє нашої інферіорности, нашої низшости від наших панів — Поляків та Росіян. Бож ті послідні — се нація державна, а що до Поляків, то хоч через власну вину вони більше як через сто років власної держави не мали, то всетаки вони зуміли заховати — хоч і під чужим пdescribed панованнем свою „панскість", а в Галичині навіть і під Австрією були фактично — панами над українським народом.

Те почуттє „панскости", належання до нації пануючої мав не лиш богатий шляхтич або високий урядник, але і звичайний якийсь собі „здекутник", або хоч би лише „лацінник" на селі, що слова по польськи не умів, а в котрого вмовлено в косцьолі, що він є Поляк.

І нема що богато говорити: та „панскість" дуже нам все імпонувала і то не лиш робітникови або селянинови, але і інтеліґентному святкови. Тому послідному імпонували особливо своєю панскостею польські дами, і не одному така дамулька своїми панськими фохами так голову закрутила, що він аж женився з нею, щоби потім удостоїтися бути батьком хлопців-ренеґатів, або доньок таки прямо Польок, котрі разом з мамунею називали тата „хамом, мотузом" або иншими подібними делікатними прізвищами.

Власне коли пишу ті слова ночує у мене гість, бувший урядовець а тепер на еміґрації — промисловець, котрому таких прізвищ було вже забагато, і він полишив свої Вандзі та Ядрі в краю, а сам подався на Чехословаччину, де чужі люди більше його обшановують, як се робила його власна „фамелія".

А нашим наддніпрянським інтеліґентним дядькам знову що иншого імпонує у їхнього пана-Москаля. Є се передовсім його „широкая русская натура".

Бож і він має нахил до „широкости" тому і не диво, що йому всьо те імпонує, що у „русскаво челавєка" — широке, неуговкане, нездисципліноване. Тому і він любить собі висиплятись до самого полудня, любить пити водку цілими „стаканами" та заливатися цілими днями і ночами чаєм. При чайку так весело і много балакаєся а те балаканнє дає доброму чоловікови навіть ільлюзію справдішної роботи. А далі імпонує дядькови московське матіркованнє, бо мовляв — що за широка та поетична вдача: навіть і матері (чужій)! не дарує.

Крім „матіркования" бачить добродушний хахол еще більше славних і достойних наслідовання прикмет у свойого пана і господина Москаля.

Ось возьмім лише сей розкішний, широкий жест „істінно-русскаво челавєка": **„не бось — авось, да как то будет! Нічево!"** Тимчасом застановімся лише близше над тим, що то властиво значить те славне „авось, да как то будет".

Чоловік мабуть на се має голову на карку, щоби розважав добре над усім, що вкруг нього дієся, та щоби пізнавав закони природи і людські, після котрих воно дієся. Дальше — він мусить в своїй головці розважити — чого йому треба, до чого він стремить, та як він може осягнути свою ціль беручи на увагу згадані закони.

А щож висказує властиво Москаль своїм „авось — да как то будет!" Нічого иншого, як лише се, що він не хоче зважати на ніякі закони, — ні! — що він **не хоче навіть думати** про ніякі закони природні чи людські, що його мозок залінивий до сего, і що він тому спускаеся лише на сліпий припадок і сяк чи так, а всеж таки якось (как то) буде. Та власне іде о се **як-то** буде, і розумний чоловік стараеся так повести діло, як йому треба, і щоби так таки сталось, як йому треба а не „якось". Бо те „якось" може так власне вийти, що і самого прихильника тої „широкої, русскої натури" — вибачте за слово — чорти возьмуть!

Др. Назарук в оповіданю про свою подорож до Америки описує між иншим також стрічу на морю з ледяними горами, та як капітан корабля Англичанин зручно і осторожно їх виминав. Їхав з ним і один Москаль і сей зробив влучну увагу, що як би так був се „русскій" і поїхав „на авось" то подорожні може би і приїхали оден день скорше до Америки, але може і ще борше опинились би на дні моря.

Одним словом — се ціле „авось" то нічого такого імпонуючого, славного, поетичного: се просто **лінивство думки,** а до сего хиба лише також лінюх може „палитись".

І не лиш в життю приватнім, але і в життю публичнім, у справах політичних всяке „авось да как то будет" є незвичайно шкідливе та прямо погубне. Програли ми в 1919 р. в Галичині, програли 1920 на В. Україні, програли 14. марта с. р. і кампанію дипльоматичну. Але є людці, що уміють дуже скоро себе потішувати словами: „Нічого! Народ не пропаде!"

То не є правда! Дуже багато вже народів пропало і то нігде не є написано, що наш не може вже в жаден спосіб пропасти. Коли ми спустимось на се „якось то буде", що „такий великий народ пропасти не може" — і коли ще і будучі поколіня стануть також на такі становищи, а не напружать всіх своїх сил і для оборони, для скріплення того що є, і для здобуття того, чого ще нема, то при нашій залюблености в чужих „щироких натурах" з нас може за яких 100—200 літ і слідів не лишиться, хиба що колись якась Ляшка або якийсь співолюбивий кацап заспіває в товаристві яко куріоз „Не ходи, Грицю".

Тепер техніка винародовлювання є дуже розвинена і виспеціялізована, чого доводять наприклад чудово вироблені методи мадяризації. Еще яких 50—80 літ такої плянової роботи, яку ще недавно робили Мадяри на Підкарпатській Україні — а з наших Руснаків і знаку би не було. В Америці і так з них, при цілковитім відрізанню від всеукраїнського корення великої потіхи не буде: вже і тепер друкують вони свої часописи переважно латинкою.

Цікава річ, що ніколи, навіть за часів перед розбором Польщі — не ішла польонізація українських та білоруських земель так інтензивно і скуточно, як під російським панованнем.

Лучилось таке, що в р. 1795 привезено до Петербурга в характері заложника польського князя Адама Чарториського. Цариця Катарина іменовала його незадовго потім адютантом свого внука Александра, котрого Чарториський з часом цілковито опанував. Коли отже 1801 р. ґенерали задусили царя Павла, сина Катарини, а батька Александра, то сей іменував Чарториського 1802 р. заступником міністра справ заграничних, а далі і міністром самим. Майже рівночасно іменував він його і куратором виленського шкільного округа, котрий обіймав всі ґубернії, котрі припали Росії при розділах Польщі. Одним словом — і Білорусь і всі укр. ґубернії по правім боці Дніпра дісталися під руку Чарториського, котрий цілих повних 20 років (від 1803 до 1823 р.) виконував свій уряд дуже пляново і консеквентно для як найуспішнійшої польонізації сих країв.

Средством до того служили йому і польський університет у Вильні і цілий ряд ріжних шкіл, а передовсім ліцей в Кремінци на Волині, котрий під начальством Чацького (при тихій допомозі славного автора конституції 3-го мая (1791 р.) Коллонтая) стався розсадником польонізації по всіх українських землях прилеглих виленській кураторії, котра мала над школами і адміністративну і навіть судову власть.

На щасте — Поляки піднесли в р. 1830-31 повстанне проти Росії а з його упадком взяв в лоб і виленський університет і ліцей в Кремінци і взагалі ціла та польонізаційна система.

А була вона підпирана еще й акцією уніятською, так як Поляки зробили собі були з унії з Римом цілком явне орудіє польонізації.

Уряд російський зорієнтувався нарешті і що до того, однак взявся він до діла в справдиво азіятський спосіб, медвежими лабами, а на місце польонізації видвигнув русифікацію. Та будь-що-будь — польонізація зістала спинена, хоч і доси сліди її на сих землях даються завважити.

Коли би та робота „кураторська" була ще потревала дальших 100 літ, були би що найменше ті наші землі, що є більше висунені на захід так спольщились, як середно-галицькі повіти, в котрих декуди суть ще навіть гр.-кат. парохії, але священики мусять вже проповідувати по польски.

Тому не треба думати, що небезпека польонізації сидить собі десь за лісами, за горами, бо мовляв: „Хто нам що зробить?" — Не лиш що може зробити, але і вже зробив, а недавне ухваленне у варшавськім соймі 50 міліярдів польських марок на цили кольонізації — се наглядний доказ, що Поляки забираються до нас не на жарти. Треба буде отже не аби якого відпору та самооборони і тому таким викрутам як „якось то буде", „народ пропасти не може" і таким иншим — треба вже раз остаточно зобити конець.

А впрочім — що станеся з тим „непропавшим народом" коли стратить рідну землю зпід ніг? Виїде за море, а з землі української станеся польська. Нема що також потішуватись сим, що — мовляв — прийде до війни то тоді всьо відберемо. По перше — еше старинні Римляни поставили були за засаду що: вислід кождої війни є непевний. Чиж ми мусимо кожду війну безумовно виграти? Якось досвід послідних років повинен би нас чого иншого научити. А друге: навіть і найкориснійший вислід війни не відпольщить вже тих земель, що вже так ґрунтовно зістали зпольщені як нпр. ті коло Ряшева та взагалі в середній Галичині. Притім, позвольте на одно скромне питанне: хто властиво має розпочати ту війну в нашім інтересі? Де той Піємонд, що зкристалізував би в округ себе нову Італію — Україну? Так! ще так недавно ми мали одну державу, ба і другу. Та першу — ми самі розвалили, а другої — не уміли оборонити. Давано нам навіть малий Піємонтик (лінію Бартельмі); у нас не стало однак настільки розуму політичного, щоби брати тимчасом мале, яко завдаток великого, і так ми утратили **всьо.**

Колиж ми розпочали говорити про ті фрази, котрими наш сват чи дядько (без огляду на його супільний стан) стараєся виправдати чи закрити своє лінивство, то не можем поминути еще одної, що є „достояніем" цілої нашої нації, по обох боках річки Збруча.

Се є той славний оклик **„чорт побери!",** котрий впрочім і у Москалів — попро матіркованнє — грає неабияку ролю. — Я певний, — хоч сам я сего незавважав, бо на Білій Руси був я коротко, — що і Білорусини також уживають тої симпатичної фрази.

Щож властиво означають ті слова, той звучний оклик? Ось добрий чоловік щось робить, над чимось думає і нараз не стає йому терпцю та витревалости; його відходить охота і думати і робити, і він нараз облегчує своє серце окликом: „чорт побери!" — а за тим кидає всьо на бік а сам превеселий і вдоволений, не мов би не знать якого героства довершив іде собі на прохід, до шинку, чи де там йому злюбиться. Щож означає, чого доказує сей оклик? Нічого иншого, як лише сего, що сват чи дядько залінивий щоби думку до думати до кінця, а розпочату роботу також до кінця довести.

Ось малий примір:

Підчас великої війни був в однім німецькім таборі призначенім для полонених Українців (мабуть в Зальцведені чи Вецлярі) а зорґанізованім „Союзом визволення України" оден бранець, що мав чудовий теноровий голос. Знатоки з між наших учителів музики віщували йому світлу артистичну будучність. Тому й „Союз в. У." вибрав його з табору і післав до Берліна на науку співу. Дядько і справді учився місяць і другий та робив знамениті поступи.

Нараз — ні сіло, ні пало він гевкнув: „Чорт бери!", кинув науку, зрікся світлої будучности та зголосився назад до табору. Волів їсти таборову юшку та зносити таборові злидні, щоби лише не потребувати вчитись, та працювати над собою.

І се не є ніякий одиничний припадок; ми се приємне „чорт побери!" чуємо майже кождого дня від всіляких людей, і з усіляких станів. А нічого іншого сей оклик не означає, як лиш лінивство думки та брак витревалости.

І чиж може народ порабочений, понижений, обезправлений, що мусить боротись о кождий кубічний метер свобідного воздуха, що мусить боронити кождої пяти рідної землі, і може він позваляти собі на такий люксус, щоби розпочатих робіт не докінчувати, і розпочатих думок, хоч би вони були незнать які корисні і спасенні — не додумувати?

Ні! не в такім ми положенню і не такі завдання лредстоять перед нами, як що би між нами були дозволені такі фрази як „якось то буде! Народ не пропаде! Чорт побери!" Встидаймося сих фраз і тих окликів. Проч з ними! Най нещастя які впали в послідних роках на нас всіх і на цілий наш народ — не ломлять нашої витревалости і нашого завзяття, а най противно сталять нашу волю і тисячкратно збільшають нашу охоту до діла, до посвяти, до всенародного подвигу!

Др. Кирило Трильовський.

НОВИЙ ГИМН

У бій, у бій за рідний край,
Сини великого народу,
З країни сліз ми зробим рай —
Готуйсь до славного походу!

Ставайте всі за рідний край,
Беріть у руки гостру зброю —
Й з долини сліз ми зробим рай —
Вперед, побідники герої!

Будь ласка глянь на рідний край —
Його живцем кують в кайдани,
Тече в сльозах колишній рай,
Лунають зойки й в крові рани!

Лежить в руїні рідний край...
Керують ним кати-тирани.
Без волі й щастя любий рай.
Подумаєш... І серце вяне!...

Народе, встань за рідний край,
Порви ворожі пута ржаві!
З країни сліз зробивши рай —
Життє віддай своїй державі!

У бій, у бій за рідний край,
Нащадки славного народу!
З країни сліз ми зробим рай —
Ґей до побідного походу!...

Ол. Неприцький-Грановський.

СНУЮТЬСЯ ДУМКИ

У скаламученій воді болото і шумовиння випливає на верх. Але тільки на короткий час. Коли вспокоїться вода, уся нечистота паде на спід.

У нинішнім світі так само: лукавство, неправда і підлість узяли верх над усім, що чесне. Та проте їх пануванне мусить скоро закінчитися. Уже надпливає свіжа струя справедливости, яка пхне на дно усю кривду і кривдителів. У тій обнові світа Україна заблисне такою красою, що стане подивом усіх народів.

* * *

Найлучший ужиток з життя то це, щоб віддати його розумно за добро своїх людий.

* * *

В Індіях пробували тамошні патріоти пасивного опору проти Анґлійців. Велика Британія відповіла на це крісами і кулеметами. Тисячі мучеників лягло, тисячі караються по страшних тюрмах, а Анґлія і далі тисне нарід і панує.

Туреччина не пробувала „мирного опору", а вхопила за зброю і прогнала насилу силою. У теперішню пору мучеництво приносить не побіду для ідеї, а неволю для мучених.

* * *

Заплачеш раз то може й найдеш співчуття. Але коли у тебе завсіди червоні від плачу очи і розкисле лице, то станеш посміховищем усіх. Не плач, а смійся сам з своєї біди, щоб другі з тебе не сміялись. Прийде колись час, що порахуєшся і заплатиш своїм ворогам.

* * *

Французи хотілиб бути уважані за бравий і шляхотний народ. Приходить на думку, як вони, за Наполеона І., вистріляли і вирізали кількадесять тисяч воєнних плінників у Африці, тільки длятого, щоб їх не годувати. Гарний, лицарський народ! Такі самі, як їх учні, Ляхи, що добивали українських хорих полонених у своїх „таборах смерти".

* * *

Пищали Французи і стогнали, як жебраки, просячи помочі у всього світу. А нині радіби цілий світ узяти під ноги. А свою „відвагу" показують на безоружних німецьких робітниках.

* * *

Франція найперша прислала свого амбасадора на Україну, щоби признати нашу державу. А відтак післала своє військо, щоби мордувати Українців в Одесі та ще й післала Галера проти нас до Галичини.

* * *

Найбільшим приятелем нам є ми самі. Не числім на нічию дружбу. Нам не поможе ніхто, тільки власна сила. А вона створиться через обєднанне усіх. Хто розбиває цю злуку, в імя якоїб то не було ідеї, цей ворог нам.

* * *

Наша батьківщина не тільки Галичина, але ціла Україна від Кубані поза Бескид. Нашим братом не тільки той, що живе біля Бескиду, Збруча і Дністра, але і той, що живе на Зеленому Клині, над Спокійним Океаном. Нема ріжниці поміж „тісніщою вітчиною", а усьою українською землею. Пора поглянути на свій рідний край через усі вікна та не одним прижмуреним оком.

* * *

Ми не подбали належно, щоби представити Американцям страшну нужду нашого роду на Великій Україні. Сім міліонів Українців вмерло від голоду.

* * *

Були між нами такі, що прозивали наших братів з Великої України „бандитами" та висміювали навіть те слово „Соборна Україна". І не були це московські яничари, большевики, а таки наші родимі „галицькі патріоти". Ой пора, крайня пора, роздавити той вузенький „патріотизм", що ділить наш народ на околиці, повіти і села. Пора усім стати Всеукраїнцями.

* * *

Колись Німці, Італійці і другі були поділені на шматки і не мали своєї держави. Були тільки забавкою в руках ворогів. Аж коли порозуміли, що Баварець є братом Саса, Віртемберця, Прусака і всіх других Німців — тоді доперва створили німецьку державу. В такий самий спосіб зєдналися Сицилійці, Кампанці, Ломбардці, Ґенуенці і другі у одну могучу італійську державу. Так само злука Кубанців, Полтавців, Подоляків, Волиняків, Галичан і других створить нам Соборону могучу українську державу. (с)

ЛИСТ З КРАЮ

Вивозять наших хлопців аж за Варшаву.

Модлін, 26. марта 1923.

Дорога Сестро і Шваґре!

Моє поводження таке, що волівбим не жити, чим так мучитись: Я вже два місяці у тім проклятім польські войску. Позабирали нас Ляхи під баґнетами і вивезли аж поза Варшаву, до своєї твердині, Модліна. Держать нас тутки, якби яких арештантів, що нікуди і вийти не пускають. Кажуть, що мусимо служити їм і тій їх Польщі...

Позабирали наших хлопців з цілої Галичини. Робили на нас облаву, як на яких дикунів у Африці або на диких звірів у лісі. Їх піхота та кавалерія порабували наші села, а що назбиткувалися над бідним народом, того і не переповісти. Одна надія, що та їх „Польска" розлетиться скоро на такі куснї, що і не буде що позбирати. Кобиж не довго на це ґекати! А то так гірко, як усякий дрантюх поштуркує тебе і глузує собі із твого народу!

Видно на цілім світі усьо ошука і неправда, коли віддали нас нашим найгіршим ворогам. Нині самі шубравці прийшли до сили і порядкують світом, як звичайно злодії. Якби у світі була яка-така справедливість, то Польща не повиннаби істнувати і одної хвилі. А так то вони такі файні перед світом, такі величні, якби найлучший який нарід. Та проте ми усі віримо, що усьо переміниться та що ті, що нині на верха, скоро впадуть на сам спід пекла. (Дані приватне).

НАСІКОМІ ПОШИРЮЮТЬ НЕДУГИ

Ріжні комахи і насікомі, як комарі, мухи, блохи, блощиці, воші і инші, не лише докучають чоловікови, кусаючи його, та часто викликуючи на шкірі малі міхурі, але рівнож своїми укушеннями в дуже поважний спосіб загрожують його здоровлю. Вони, іменно кромі своєї звичайної докучливости, розносять ще дуже часто такі небезпечні недуги, як плямистий або поворотний тиф, жовта горячка, малярія, а часто можуть заразити чоловіка і смертельним „трупячим ядом", від якого нема ратунку. А діється це в слідуючий спосіб:

Комарі, мухи, блохи і пр. не підлягають тим самим недугам, що чоловік, і тому вкусивши недужого, вони, хоч наберуться його крови разом з заключеними в ній бакцилями, не хорують і живуть, та множаться дальше. Заразки хоріб у тих насікомих спокійно розвиваються і переходять та поширюються з потомства на потомство. І коли така заражена комаха попаде на людське тіло, вона защіплює йому ті заразливі бакцилі і спричиняє котрусь зі згаданих недуг.

Дві з них переходять на людей через комарів. Небезпечнійша з них, у більшости случаїв смертельна є т. зв. **жовта горячка** або жовта фебра. Її розносять денні комарі, які живуть у горячих краях, а також і на полудни Злучених Держав. Білі люде її не витримують і по тяжких муках майже усе вмирають. Боротьбу з тою хоробою переводжено в той спосіб, що нищено зародки тих „москітів", випалюючи, де можна було, трави, у яких вони гніздились, а далі головно — осушуючи багна і мочари, серед яких ці комарі жили. Сегодня у Злучених Державах нема вже случаїв тої недуги.

Меньше небезпечна, хоч рівнож дуже втомляюча, є друга недуга, поширювана комарями, а то **малярія.** Її поширює окремий рід їх, так званий „малярійний комар", який рівнож живе по багнах і болотах. Боротьбу з ним переводиться тим самим способом, що і з „москітом" жовтої горячки, головно через осушування мочарів.

Тиф у всіх його відмінах переносять блохи, блощиці, а головно воші. Чистота тіла, біля і постелі, миття підлоги і взагалі порядок і свіжий воздух у хаті, попри деякі ще спеціяльні середники для винищення цих насікомих, прогонять ту небезпеку з хати, а оминанне нечистих людей, та їх помешкань, позбуванняся брудного сусідства, забезпечить від того, щоб набратись поза домом тої нечистоти.

Згадані вище хороби, а кромі того ще **дезинтерію** і ріжні **затроення** переносить звичайна домашна муха. Вона сідаючи на ріжну нечистоту набирає її на себе, а опісля, або через укушення впускає її прямо чоловікови у кров, або занечищує страву і так поширює недуги. Найнебезпечнійша слабість, яку може спричинити домашна муха є затроення трупячим ядом. Іменно кожде тіло, чи то людини, чи звірини, розкладаючись, виділює зі себе як — отрую, який діставшись до орґанізму живого чоловіка, викликує у ньому дуже сильне і дуже скоре затроення крови, яке кінчиться смертю і то часто вже по кількох або кільканайцяти годинах. Одиноким ратунком є негайно по зараженню відрізати заражену частину тіла, але по перше, дуже часто не можна цего зробити, а по друге не можна знати, чи муха, яка вкусила, була заражена, чи ні.

Боротьбу з домашними мухами мусить переводити сама хазяйка. Сітки у вікнах, палення і нищення відпаків іди, уважа, щоб іда ніколи не стояла відкрита, чистота коло дому, прикриті ями, куди виливається помиї, а у містах добра каналізація і чисті вулиці, це й є головні середники для знищення тої язви. Так як при нищенню малярійних комарів, вигублюється їх в той спосіб, що не дається їм спромоги де жити і множитись, так само треба робити і з мухами. Далі папір і трійки на нищення мух, покладені не лиш у хаті, але і у стайні, де біля худоби вони головно держаться, богато поможе до їх винищення.

А головне, не треба легковажити собі насікомих.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ЖИВИЙ НЕБІЖЧИК

(Оповідання з початку 16-сотих років).

(Продовження). (18)

— Знаю. Худик часто бував тут, коли ще був гайдуком Соколівського.

Піп відійшов. Гануська взяла дитину на руки, стала цілувати її і стала з дитиною на руках танцювати по світлиці. В замку стало їй душно, мусіла вийти. Щоби завтра люди не дивувалися, що вона іде на кладовище з дитиною, ще й сама несе її, рішила зробити заздалегідь, щоби люди привикли до такого її виходу. Вийшла з дитиною з хати і пустилася до віздової брами. Нянька, котру вона по приході пона відіслала до пекарні, бачучи тепер, що пані іде в ліс з дитиною, вибігла на подвіре.

— Пані не кликали, то я не вернула, — звинялася. — Дайте дитину, понесу.

— Я лиш на цвинтар, сама понесу. Ти вертай, поможи кухарці.

Нанька вернула, Гануська пішла дальше. При самій фіртці на кладовище зійшлася з мужом... другим. Здогадалася, що він поступив на кладовище, щоби подивитися, чи її тут нема.

— Я вже вдруге тут, — промовив — ідучи на Девятники і вертаючи. Де ти була?

— Тепер іду з замку.

— Але раньше, заки я вийшов з замку.

— Ходила на горіхи, туди над селом.

— Ти мабуть хочеш помолитися? Отже лишу тебе тут. А вертай скоро, бо сонце вже низько. Щоби дитині не пошкодило.

Він пішов до замку, вона лишилася. Посиділа троха і собі пішла. Страшно кортіло її, замість до замку, пустится до попа. Але піп слушно говорив, що небезпечно.

— Коби не дитина, — думала, — я до замку таки не вернула би. Лишилась би ночувати в лісі.

Повільною ходою вертала до замку. Коли доходила до башти, з башти вийшов Матвій, соколівський гайдук. Гануська затрівожилася.

— Чи не прийшов він переказати, — подумала, — що приїде наш ворог, причина цілого нещастя?... Як би він мав бути перешкодою мого побігу, то втоплю кинджал в його груди! Він вбив мені брата, хотів вбити мужа... Мене зробив...

— Матвій приходив до тебе? — спитала Стаха, коли вернули до хати.

— До мене. Батько прислав його... Не скажу, щоби дуже ущасливив мене тою вістию... Пощо нагадувати лихо, котре вже забулося!

Гануська сполотніла. Гадала, що батько Стаха вже знає про поворот Юрка, та що Матвієм переказав щось, що в звязи з сим поворотом. Що Матвій не приніс вісти про сам поворот Юрка, ані взагалі вісти, що Юрко живий, свідчив спокій Стаха. На його лици було тілько сильне невдоволення. Гануська боялася спитати, яке він лихо має на гадці.

— Матвій, — Стах тягнув далі, — переказав мені, що у тата гості, та що вони завтра хочуть полювати в нашім лісі. Завтра прийдуть до нас на обід.

— Не переказав, хто такий?

— Переказав. Саме вони мені не понутру. Чи тато не подумав, чи що, що таких гостий насилає нам?! Хиба забув, що було, ще не так давно. Чей же повинен би знати, що як не мені, то тобі зробить тим прикрість.

— Яке мені діло до того, хто в нашім лісі полює! Не я піду з ними.

— Але вони й на обід впросилися. Будуть не лиш в лісі, куди ти не мусиш іти.

— Хтож то міг би бути, такий осоружний мені? Я не погаркалася з ніяким сусідом.

— Чи ти дуже радо і дуже вічливо приняла би такого, що приказав арештувати Юрка і того, що прийшов сюди з гайдуками, щоби Юрка передати катови?

— Як би сюди прийшов староста, або його ротмістр, то я такого гостя вигнала би з замку псами і казала гнати аж на кінець села!

— Отже бачиш, що є осоружні тобі. Саме того старосту і того ротмістра мій батько каже тобі приймати.

Гануська хотіла сказати, що запре перед ними ворота, але нараз прийшла їй инша гадка, бо пригадала собі, що завтра вона має втечи з замку.

— Ти мусиш приняти їх, — сказала, — бо вони приятелі твого тата і він приїде з ними. Як би ми не впустили їх, то світ сказав би, що ти не впустив до своєї хати рідного батька. Але я можу на той час щезнути з хати. Поїду до Стрілич, будь то би з дитиною до лікаря. Вже раз було так. Я возила дитину до Стрілич за порадою твого батька. Увірить, що й тепер була така потреба.

Тепер Гануська була вдоволена, що такі немилі гості заповіли свій приїзд до Пятник. Виїзд з замку до Стрілич усунув би небезпеку, що хтось піде за нею, або взагалі причепиться до неї, коли би вона завтра вийшла з дитиною з замку на кладовище. Їй взагалі горіла земля під ногами. Завтра мусіла би на рішаючу хвилю ждати аж поза полудне. До Стрілич поїхала би вже досвіта. З розмови з Юрком затямила собі те, що в Стрілицях дожидають його якісь турецькі купці. Він сам лекше доберется непомітно до Стрілич, ніж везучи її з дитиною, або ведучи пішки лісами.

Лише треба буде сказати попови, — думала, — що я сама поїду до Стрілич. Нехай се перекаже Юркови, щоби вже коло замку не крутився. Буду мати ще таку користь, що по дорозі збочу до Серник, розкажу мамі, що Юрко живий, та що іду з ним в чужий край.

— В остаточности, — промовив Стах, — можна би й так зробити. Але я надіюся, що вони відкличуть свій приїзд. Я переказав Матвієм, що, очивидно, дуже радо погощу приятелів мого батька, але ти мабуть не вийдеш до них, бо ти недужа...

— Ти сказав таке?

— Сказав... Себто збрехав, бо я зараз подумав собі, що тобі не буде дуже мила стріча з тими панами. Надіюся, що по такій відповіди сам батько не схоче тащити їх сюди. Поведе їх просто до ліса, або завезе до Серник.

— І моєї мами не ущасливить такими гістьми...

В соколівськім дворі вже вечеряли. При столі окрім ґазди і ґаздині сиділи ще староста і ротмістр. На дворі залаяли собаки. Туркіт якогось воза, що наближався від Пятник, затих перед ворітьми двора. До кімнати увійшла наймичка і сказала, що якісь люди привезли і ведуть до двора гайдука Матвія.

— Ведуть?! — пан спитав здивований. — А він що таке змайстрував, що ведуть? Може й звязаного?

— Не пійманого ведуть, — відповіла наймичка. — Він занедужав, ідучи з Пятник сюди. Наш війт, що вертав зі Стрілич подибав його, як на дорозі віддавав з себе полуденок. Був дуже блідий і ледви держався на ногах. Просився на віз, та щоби його приставити до двора. Війт каже, що цілу дорогу лише хрестився і кланцав зубами, неначеб голий вийшов на мороз.

— Може то яка холера? — замітив ротмістр.

— Ніякої холери в цілій околици нема, — відповів Кость Верницький. — То кремезний, здоровий хлоп. Від мене відійшов перед двома годинами здоровіський. То хиба від пристрічу. Ходім подивитися.

Кость і його гості вийшли. Матвій сидів на камяній лавці під липою. Хрестився і шепотів молитву.

— Що тобі сталося? — спитав Кость. — Врік хто? Ти був на замку, чи може вхопило, ще заки зайшов?

— Замку був, — відповів Матвій — і вийшов здоровіський.

— Може ти там задивився на яку відьму, або вона на тебе?

— Задивився на відьму... Ая, на відьму... То ще гірше, ніж відьма... Святий Боже, святий кріпкий, святий безсмертний, помилуй! Та помилуй Господоньку милосерний мене грішного раба твого!

Матвій перехрестився і хитнув головою на знак, щоби пан нахилився до него.

— Хочеш мені до уха? — спитав пан. — Говори голосно. Ті пани мої приятелі, можуть чути.

Матвій прижмурив одно око і ще раз хитнув. Рукою показав, щоби ротмістр і староста відступили.

— Боже милостив буди мені грішному. Во імя Отця і Сина...

— Коли то така тайна, то вступіться панове, — Кость сказав до гостий і додав по латині, щоби Матвій не розумів: — пізнійше переповім.

Кость сів на лавці коло Матвія.

— Розказуй!

— Во імя Отця і Сина... Вони ходять... Во імя Отця і Сина і Духа Святого... ходять...

— Хто ходить, де ходить і що з того, що ходить?

— Та пятницький пан...

Кость розсміявся.

— Іди до хати і лягай, — сказав. — Нехай тобі прикладуть пару пявок. Ти розгорівся, тай в твоїй голові безладє. Очивидно, що пятницький пан ходить, бо в днину не спить і ще не вмер.

— Не той, що не вмер, а той, що вмер... Ходить небіжчик.

— Який небіжчик?

— Та кажу, пятницький пан. Той, що його опришки вбили. Він ходить і наш Худик ходить. Їх души чогось не мають спокою. З паном ще можна би дати собі раду, бо знаємо, де він лежить. Відчинити гробницю, відірвати віко домовини і небіжчика пробити колом. Але з Худиком годі зробити се, бо й не знаємо, де він похований. Може й цілком не похований, може вовки зїли його? Але, як би зїли, то не ходив би.

Костя цілого заляв зимний піт. Від попа чув, що в гробници не Юрко, але гайдук Гречан; що Юрко не погиб, бо в часі, коли ховали Гречана, Юрко ще жив. Також труп Худика не знайшовся, піп сказав, що бачив живого.

— Хто тобі сказав, — спитав Матвія, — що вони ходять?

— Сам бачив і чув, як говорили...

— Бачив? Де? Коли?

— То було так. В замку я переказав панови се, що ви мені сказали. Пан замнялися, поміркували щось і сказали, що їм се дуже не на руку, бо пані недужають і не будуть могли до гостий вийти.

— Сказав, щоби ми не приїздили?

— Сего не сказали. Навпаки. Сказали, що вони самі потрафлять гостий приняти. Але пані при тім не будуть.

— Пані лежить?

— Не скажу. Я пані сам не бачив, пан не сказали, я людий не питав... Я поцілував пана в руку і вийшов. Щоби скоротити собі дорогу, а з дороги скрутив на ліво в ліс, на той вигін кругом церкви, зійти в село, з села на шлях до нас. Коли я вже вліз в кущі при лісовій дорозі, почув знакомий голос. Агій! думаю. Се неначе голос небіжчика Худика. Я зупинився, дивлюся крізь кущі і задеревів. Перед мною, відділені від мене лише кущами, стоять... во імя Отця і Сина і Духа святого... вони оба... небіжчик Худик і небіжчик ваш небіж.

— „Се було тут", сказав Худик до вашого небожа. „Ви тут стояли, як я вас почастував сокирою". Онде лежав панич Серницький".

— Оба постояли хвилю і пішли до замку... Во імя Отця..

Худик знов перехрестився.

— Ти справді бачив їх? Може ти вже тоді мав горячку і тобі таке лиш уявилося?

— Ні, пане. Голос Худика я пізнав, ще заки побачив його. Вони стояли не дальше, як три кроки перед мною. Я й рушитися не міг, бо я цілий обледенів був. В мені заперло дух. Аж відійшли, я прочуняв. Перехрестився і дав ногам знати. Насамперед під церкву, де перед хрестом впав навколішки. Але й звідтам страх скоро вигнав мене. Я вибіг на дорогу і дальше не міг. Я цілком охляв. Щасте, що нагодився війт, взяв мене на віз.

Кость вернув до хати, де за столом сиділи його гості й жінка.

— Скажи там в перкарни, — промовив до жінки, — щоби Матвієви винесли добру порцію оковити і яку закуску. Від горівки зараз подужає.

— Ходіть, панове, зі мною в сад, — сказв до гостий, коли жінка вийшла. — Дуже немила новина.

Вийшли всі три. Він завів їх на кінець саду і переповів їм оповідання Матвія.

— Дурний хлоп! — сказав ротмістр.

— Ви до сего маячення привязуєте яку вагу? — спитав староста.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

890 Росіян вернуло з Болгарії до Москви, а між ними редактор нової часописи Новая Росія? Вернувші заявили, що більша половина Росіян, яка виеміґрувала загряницю по революції, змінила свої погляди і тепер годиться з політикою Совітського уряду. Чи Ви знаєте, що Мікред цигаретки контують трохи більше як другі позаяк вони суть зроблені з найліпшої якости 100% чисто турецкого тютюну?

ПРОДУКЦІЯ ПШЕНИЦЬ У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

Приблизно третина, це є около два міліони фармерів у Злучених Державах управляє пшеницю. У 1922-ім році нею було засіяних понад 56 міліонів акрів (у 1921-ім році ще більше, бо 62 міліони). У тімже 1922-ім році продукція пшениці виносила 818 міліонів бушлів вартости 720.600.000 долярів. Лише продукція кукурудзи, сіна і бавовни перевисшала що до вартоститу суму. Зі згаданої скількости вивезено за границю понад 208 міліонів бушлів зерна і більше чим 15 міліонів барил пшеничної муки. Що до вартости вивезеного пшеничного зерна і муки, то перевисшала її лиш вартість вивезеної бавовни. Однак через те, що так багато її вивозиться, ціна її в великій мірі залежить від того, яка є ціна її у инших краях і скілько вони її випродукують. Головними конкурентами Злучених Держав під тим оглядом є Україна, Росія, Індія, Канада, Арґентина і Австралія.

Управа пшениці вимагає дуже старанного справлювання землі і розумного плодозміну, тому що пшениця висилює землю і треба знати, як її назад привернути продуктивну силу та дати їй відпочати.

Рівнож богато шкіл у пшениці спричинюють ріжні комахи і хороби. З комах найнебезпечнійшою є так звана „Гесска муха", яка у минулому році знищила перешло один процент усего пшеничного збору. З недуг досить поширена є ржа та грибок і з ними фармері мають богато клопотів, як і з ріжними родами блощиць.

По приписам правительства, пшеничне зерно розділюється на шість родів: 1. Тверда червона, весняна пшениця, 2. рід званий „дурум", 3. тверда, червона озима, 4. мягка червона озима, 5. Звичайна біла, 6. Біла „клоб". Коли один рід пшениці має в собі більше чим десять відсотків иншого роду, тоді називають її „мішаною пшеницею". Кромі того розріжняється її на ріжні роди відповідно до краски її та до складу ядра, а роди ті на ріжні кляси з огляду на вагу одного бушля, вогкість чи сухість зерна, чистоту його та те, чи воно є ціле, чи є між ним і покрушені зерна, та скільки.

Великий вплив на ціну зерна має те, як далеко треба його вести від місця продкції до місця продажі, а зглядно консумції. Від того залежить ціна, яку за свій продукт дістають фармері. У 1914-ім році кошти перевозу одного бушля з Шікаґо до Ню Йорку виносили вісім до десять центів, а з Ню Йорку до Ліверпул в Анґлії чотири і пів цента. Тепер ціни піднялись у двоє, а корабельний транспорт ще більше, бо на девять і чверть цента.

Рівночасно збільшилось також споживання пшениці у самих Злучених Державах. Сталось це раз тому, що тут загальний добробут і заробітки збільшились, а також через удосконалення млинів, які тепер випродуковують більше, красшу і дешевшу муку, чим раньше. Цікаве однак є, що мешканці міст зідають більше пшеничного печива і взагалі зуживають більше пшеничної муки, чим самі продуценти, фармері. Це діється мабуть тому, що ті послідні мають під рукою богато инших ярин і взагалі рільних продуктів, чим мешканці міст.

ПРОМИСЛОВА ПРОДУКЦІЯ РОСІЇ

На основі урядових обчислень російського правительства петроградська „Экономическая Жизнь" оцінює вартість продукції усіх націоналізованих (державних) індустрій Росії за час від 1-го січня до 1-го жовтня 1922-го року на 662,347.100 передвоєнних рублів. В тій сумі найбільшу вартість, звиш 201 міліонів рублів представляє продукція текстильної (ткацкої) промисловости, звиш 193 міліони продукту дали копальні разом з теренами нафти і звиш 82 міліони промисли металюрґічні. Націоналізовані, значить під управою держави, є в Росії усі головні індустрії — це є кромі вище згаданих ще паперова промисловість, химічна, електротехнічна, шкірна і усі фабрики, які виробляють воєнні припаси і знаряддя.

В книжці про „Індустрії Совітської Росії" за роки 1912 до 1922, шеф урядового російського Центрального Статистичного Бюра П. І. Попов порівнує передвоєнну і теперішну продукцію російської промисловости. Власне в 1912-ім році вартість всеї індустріяльної продукції Росії виносила 4,451 міліонів рублів, в 1921-ім році 845 міліонів а в 1922-ім році 1,100 міліонів, так що в послідніи році російська промислова продукція становила приблизно четвертину того, що було перед війною. В ті суми вчислено вартість усіх індустріяльних продуктів, включаючи і великі фабрики і заводи і дрібні та домашні промисли.

Богато більше продуктивне було хліборобство, яке по обчисленням „Экономической Жизни" дасть цего року приблизно три четверті довоєнного збіжа і паші.

Повищі цифри обіймають не лиш саму Росію, але всі совітські республики, які тепер до неї належать, а то Україну, Кавказ, Сибір і т. д.

ПОЧТОВІ ПОСИЛКИ В РОСІЮ
(З почтового Департаменту у Вашингтоні).

Управа російських почт звернулася до Почтового Департаменту у Вашінгтоні з проханням, аби звернути увагу американської публики, яка посилає почтові пакети в Росію, що вони доходять туди дуже часто дуже ушкоджені і понівечені, через те, що у Злучених Державах при недаванню їх як слід не запаковано. Російська почта просить, щоб всякий товар, посиланий в Росію і взагалі усі посилки туди пакувати у деревяні скриньки або тісно зашивати у міцне полотно. Папір, картон, чи якийсь инший нетрівкий рід опакування по дорозі псується і тому богато посилок або не доходить зовсім на місце призначення, або доходить у дуже пошкодженому стані.

Почтовий Департамент доручив почтовим урядам в Злучених Державах звернути на ту обставину увагу посилаючих і не приймати пакетів адресованих до Росії, як що вони не є відповідно запаковані.

В. Білинський.

В ПОВОРОТІ НА БАТЬКІВЩИНУ.

(2)

Кінчався май і наступав червень. На дворі щодня стояла чудова погода, що спровадила була опісля страшну в наслідках літню посуху. Харків, роскиданий на горбі і в долині, у квітчаний зеленою, при радужних проміннях сонця пригадував мабуть давнійші, доповєнні часи. Дарма, бо обдерті і порозбивані склепи, з снуваючими по головних улицях бідною і голодною товпою прохожих, говорили про нелюдський режим північних варварів. Рух по місті був слабий. Вганялися часто авта з більшевицькими сатрапами. Комісари і „впливові" сучасної влади, думно, з піднятою вверх головою, шнирали посеред уличної товпи за своїми ділами. Цим одним було добре. Не відчували голоду і не світили голим тілом. Почувалися мов риба на глибокій воді. Пізнати було їх можна по характерній фізіономії, що різько виділялася посеред блідих, виголоднілих звичайних обивателів.

Близько ринку на рогах улиць велась завзята тайна торговля. Тайна, бо в той час заборонена була всяка „спекуляція", цебто вільна купівля — продажа. Та сміляці з дрібних торговців розложили були свої товари посеред самого ринку; заманюючи свою покупців і ризикуючи кожної хвилі втратити свій товар на користь „чека". Приглянувшись торговцям, побачити було можна між ними людий найріжнороднійшого фаху, стану й освіти, одного і другого пола. В одному примірном місци, якийсь панок інтеліґентного виду, перевісивши через плечі спідницю з жіночим плащем, захвалював свій товар, обіцюючи таню його продати. Довідався я, що це інжинір, а знужди випродував хатню свою гардеробу. Там якийсь старик продавав прохожені черевики. Видно, що перший раз пуствився на цю дорогу, бо несміло споглядав на боки, неначе просив, щоб купили. Колись „тайний совітник", а нині жебрак без шматки хліба, теж ймився торговлі. Селяне, поприносивши на плечах по кілька кд. муки і иньших продуктів, уставились в один ряд, одбиваючися од покупців. Страху великого перед чекістами не мали, бо товару в них мало, а колиб вдалося його продати, то взялиб чималу суму гроша.

В иньшому знову місці ринку реставрація під голим небом. При розставлених столах сиділи гості і покріплялися чим Бог милував, а зручна рука власника такої реставрації угощала. Річ в тому, що ніде в місті не було приватної реставрації, деб прижкі по своїм ділам, могли дістати ложку теплої страви. В совітських реставраціях їли тільки приїхавші по справам неособисті, т. зв. командировані. Не треба додавати що в реставраціях тих дурили тільки, а не годували, бо самою тарілкою голої зупки наїстися було годі. Зате в ринковій реставрації покріпиться було чим. Борщ, пироги, мясні страви, хліб, варені яйця, творили звичайне „меню" такої реставрації. Величезний самовар, на столі своїм буркотінням — кипінням запрохував чемно прохожих до милого випочинку. Перед обідом чемний господар з секрету пропонував декому з гості чарочку „самогонки", при чому клявся, що вона нічим не гірша від „настоящої" „миколаївської". Розуміється, що обід такий коштував, як на ті часи, грубі гроші тисяч 30—40. Тому не всякий приїжжий позволяв собі на це.

Що до національного вигляду Харкова, цього ключа донецького басейну, з величезними покладами вугля, то є він, біля Одеси, найбільш обрусілим українським містом. Суто українського походження, при кінці доперва минулого віку через царську русифікацію, стратив він українське національне обличе і прибрав московське. Революція одначе почала вже здирати з його лиця московську позлітку, а тепер, ставши столицею червоної України, стягає він до себе з усіх сторін, навіть з закордону поріжним державним і особистим справам чимало Українців, які против волі московських червоних окупантів, українізують це місто. Конкретно проявляєсться це закладанням українських культурних товариств, відкриттєм кількох українських шкіл, видаванням, більшевицьких, по вкраїнськи писаних, газет, влаштовуванням свят в честь українських письменників і т. д. Примірoм 29 мая за ініціятивою Галичан влаштовано було свято — концерт в честь Франка, в якому взяли участь представники влади.

Осередком одначе, пульсом українського життя в Харкові був український клюб ім. Шевченка. Мав він вже свою історію, бо закладений до приходу більшевиків, був сілою в їх очах. Кілька разів збиралися його зачинити. В вину ставили, що є розсадником української контрреволюції, самостійности, гніздом петлюрівщини, кублом дрібно-буржуазної моралі, ворожої комунізмови, а тим самим і пролетареви, а тому терпіти його не можуть. Заходами доперва декотрих видніщих українських лівих есерів як теж українських комуністів, дозволили на дальше іcтнування клюбу з умовою, що змінить він свій статут в дусі революційному, цебто комуністичному і прибере назву „червоний робітничий клюб ім. Шевченка". Раді не раді мусіли члени клюбу згодитися на про зміну і піддатися під опіку кількох своїх комуністів, які одповідали перед владою за благонадійність клюбу. Поміж Українцями-комуністами, протекторами клюбу, були й Галичане якої згаданий Гадзінський, брати Сіеки і иньші.

Клюб мав свою українську бібліотеку, отримував більшевицькі газети, мав свій хор, улаштовував часто відчити на ріжні теми, а діяльність свою розділив по секціях. Нaкінець, по цілорічному життю і більшевики похвалили культурну працю клюбу, поставили його за зразок иньшим клюбам і дали йому на приміщення двоповерховий будинок для розвинення інтензивної діяльности.

Поруч конкретної праці в формі відчитів, лекций, співів, клюб давав українській громадянству міста Харкова, ще одну незвичайно важну користь: Був він одиноким в Харкові українським прибіжищем, де стрічалися Українці з найдальших закутин української землі, де відбувалася жива виміна гадок на тему щоденної злоби дня, де вирівнювалися погляди на способи, як боротися зі злобою і т. д. Всякий новоприбувший в Харкові Українець, коли схотів пізнати українське життя столиці червоної України, спішив до клюбу, де знайомився з виднішими місцевими Українцями і їхніми поглядами на ріжні справи. Про сучасний більшевицький режим говорили тут сміло, отверто критикували його, бо навіть Українці-комуністи були з ним в опозиції і відказували в дечому на його.

Споміж прибувавших сюди з закордону Українців найбільше зацікавлення я був Галичанами, що бувши в галицькій армії на Чехах, кинули своє товариство і приїхали в Харків. Були це молоді люде, літ не більше двайцяти кілька, студенти, учні середних шкіл, а то й інтеліґентні робітники. Розагітовані чеськими комуністами, кинули вони українське військо, яке, на їх гадку, билося за „буржуазну" Україну, лаяли провідників сучасного українського руху, називаючи їх льокаями антантської вельможі буржуазії, а вихваляючи більшевиків і їхні порядки. Паничики ці, гарно одягнені, проживали на гроші чеських комуністів якийсь час в Чехах, а опісля в Німеччині, звідкіля російський конзулят, яко „партейних", відсилав їх, з повертавшими до дому военнополоненими, на Велику Україну. Не зазнали ще вони на власній шкурі більшевицького добра, а тому уявляли собі совітську Україну після масних інформацій комуністів за кордоном. Я певен, що всі вони, проживши якийсь час серед совітських порядків, прозріли і затужили за „буржуазним ладом". Особисто знав я кількох, що по місячному вже побуті в совдеп́ії, відказували на лицемірство і безличність комуністів. При тому виписалися з партії.

Після двохтижневого чекання і бігання, дістав я накінець бажаний документ з комісаріяту Народньої Освіти, силою якого посилався до Винниці в розпорядження губерніяльного відділу Народньої Освіти. Не вдалося, як бажав я до Кам'янця Подільського, зате документ був „настоящий". В Винниці повинен був я проминшляти, яким робом дістатися далі. Подякувавши й за це, став я клопотати про білета. Хто не знає більшевицьких порядків на залізницях, той не зрозуміє, як важко є купити білета на проїзд.

(Дальше буде).